

**ASK
ØY**

KOMMUNE

FAGPLAN VOKALOPPLÆRING

Askøy kulturskole

FAGPLAN

VOKALOPPLÆRING

ASKØY KULTURSKOLE

1. Innledning

Stemmen er kroppens instrument og alle har et forhold til den, på godt og vondt. I kulturskolen skal lærer jobbe for at eleven får et forhold til stemmen på godt. Eleven skal bruke stemmen i forskjellige sammenhenger og på forskjellige måter, og samtidig finne sin egen stemme – sin egen musikalitet.

Vokalopplæringa i kulturskolen skal gi eleven kunnskap og ferdigheter om sitt eget instrument, men også om musikk generelt. Kunnskap om blant annet noter, puls, tempo, dynamikk, dur, moll og musikkstiler er viktig på same måte som sangtekniske ferdigheter.

Streamingtjenester, YouTube og forskjellige applikasjoner og programvare gir mange inntrykk fra mange forskjellige sjangere og vokalstiler. Kulturskolen skal følge denne utviklingen og forstå sangeleven sin musikk-hverdag i valg av repertoar. Samtidig skal kulturskolen utfordre med musikkstiler, musikkmedium og sangteknikker som er mindre kjent for eleven. Dette skal bidra til at kulturskolen har vokalister som har en dypere forståelse for hva en kan få til med sang.

Det som blir lært i vokalopplæringen skal formidles videre på konsert og i mindre framføringssituasjoner. Andre metoder som lydopptak/studioinnspilling er også nyttig for å vise fram sin egen utvikling. Forholdet mellom stemme, tekst, melodi og kroppsspråk er utfordrende, og eleven skal få flere sjanser til å utforske dette foran et publikum.

Kulturskolen deler vokalundervisningen inn i tre programmer; breddeprogram, kjerneprogram og fordypingsprogram. Disse tre skal gi sangere i kulturskolen bred og fordypende innsikt til faget, ut fra nivå og ambisjoner.

2. Mål for vokalopplæringen

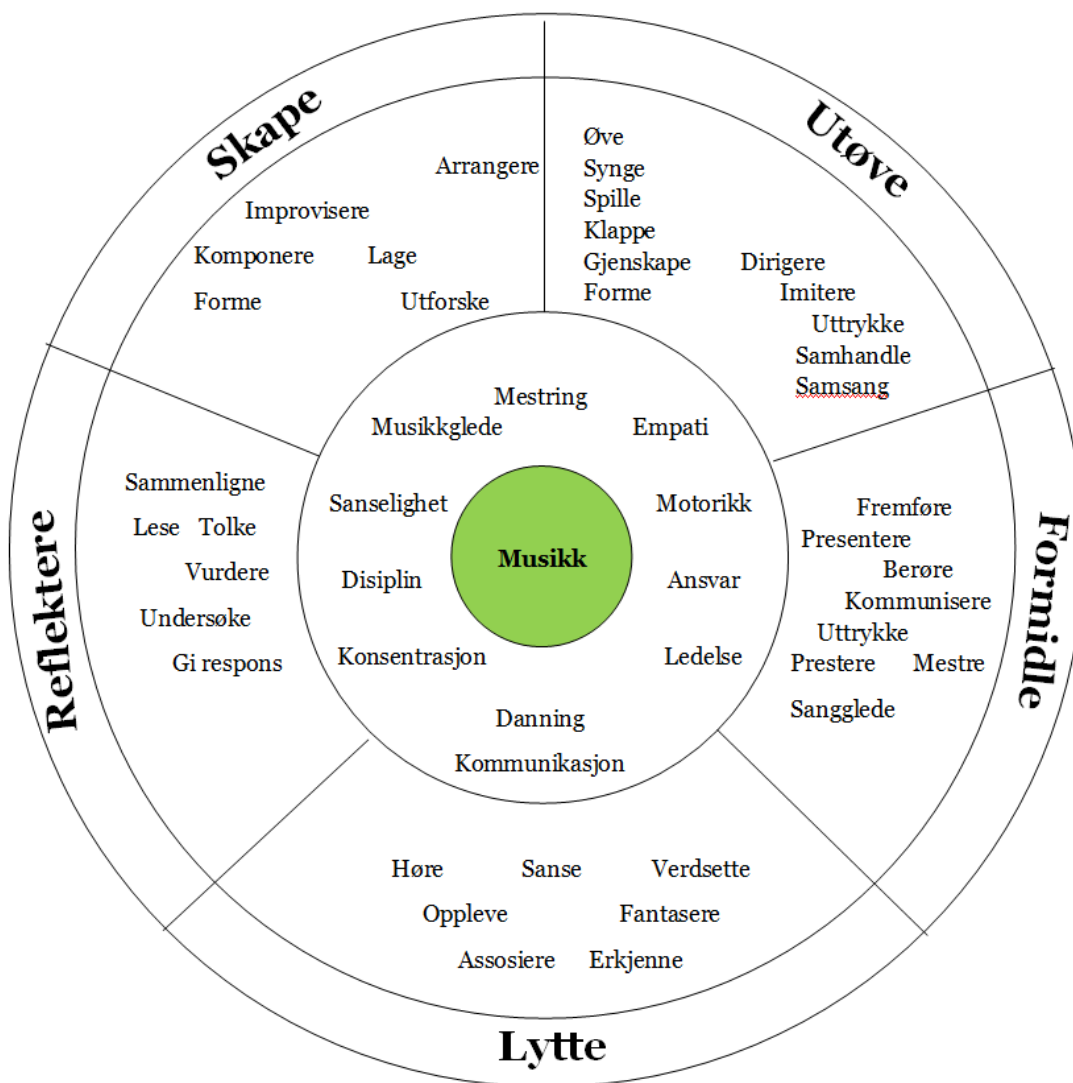
Gjennom arbeidet med sang skal elevene

- oppleve sangglede og få positive erfaringer med å bruke kroppen sitt instrument
- forstå sammenhenger mellom kropp, pust og stemme
- utvikle evnen til samsang i kor eller mindre grupper, og synge selvstendig i samspill med andre instrument
- bruke sin egen musikalitet for å utrykke seg vokalt, blant annet gjennom improvisasjon, formidling og komposisjon
- prøve ut forskjellige musikkstiler og sjangere og på den måten oppleve ulike måter å utrykke seg vokalt
- oppnå gode ferdigheter vokalt, på alle nivå og ut fra ambisjonsnivå
- få muligheten til å utvikle seg selvstendig som sangere og bidra på arenaer utenfor kulturskolen, som for eksempel i kor, musikal og ensemble av forskjellig art.

3. Faghjul

Faghjulet viser musikk som uttrykksmiddel, og er en del av den nasjonale fagplanen til kulturskolen. En tar i bruk fem overordnede handlinger: *utøve*, *formidle*, *lytte*, *reflektere* og *skape*. Faghjulet er et verktøy for å se ulike sider av musikkopplæringen, og kulturskolelæreren bruker den for å planlegge og vurdere undervisning.

I vokalopplæringa samarbeider en ofte med eleven for å skape ulike mål for undervisningen. Da vil det være aktuelt å bruke faghjulet for å forklare sammenhenger mellom teknikk og musikk.

4. Tre programmer

Breddeprogrammet

Breddeprogrammet innebærer ofte samarbeid mellom kulturskolen og andre aktører i kommunen. Eksempel på samarbeidspartnere kan være grunnskole, ungdomsskole, Ung Flimmer, Flere Farger osv.

Kulturskolens barnekor er en del av breddeprogrammet i Askøy kulturskole. Målgruppen er barn fra 2. trinn til 5. trinn. Barnekoret deltar på konserter, og har fokus på nøkkelkompetansene høre, lese, lage, øve og framføre. Mål og fokus vil i noen grad kunne sammenlignes med kjerneprogrammets begynnernivå.

Kjerneprogrammet

Innenfor kjerneprogrammet er det fem hovedfokus: *høre, lese, lage, øve og framføre*. Disse fem hovedområdene går ofte i hverandre, og kan være vanskelig å skille. De er likevel viktige punkter for å oppnå ferdigheter i musikkfaget og som vokalist. De er allsidige og skal kunne gi både mestringsfølelse og utfordringer ut fra nivå.

De ulike nivåene eller fasene i vokalopplæringen består av begynnernivå, mellomnivå og viderekommen. Det er ikke noen bestemt tidsplan på de ulike nivåene, men de er pekepinner på hvordan eleven kan utvikle seg videre. Videre vil fagplanen legge frem noen fokuspunktene og læringsmålene for de ulike nivåene.

Begynnernivå:

Innhold	Beskrivelse
Fokuspunkter	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke elevens tro på egen stemme og legge opp til positive opplevelser med sangen • Bli kjent med egen stemme • Prøve ut forskjellige musikkstiler og sangteknikker • Legge grunnlaget for god teknisk utvikling
Læringsmål	
Høre	<ul style="list-style-type: none"> • Høre og imitere melodi og rytme på gehør • Lytte til og vurdere sin egen stemme
Lese	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne orientere seg i notebildet, som til dømes å lese repetisjonstegn, coda o.l. • Kunne gjenkjenne når kroppen har et godt eller dårlig utgangspunkt for sang
Lage	<ul style="list-style-type: none"> • Improvisere små melodier over enkle akkordrekker • Lage egne variasjoner av oppvarmingsøvelser
Øve	<ul style="list-style-type: none"> • Kjenne til hvordan en forbereder seg til å synge • Vere forberedt til undervisningen og samarbeide med lærer og foreldre om å skape gode rutiner for øving
Fremføre	<ul style="list-style-type: none"> • Synge og framføre musikk i små eller store sammenhenger • Delta i samspill eller sang med andre elever

Mellomnivå:

Innhold	Beskrivelse
Fokuspunkter	<ul style="list-style-type: none"> • Oppleve forskjellige samspillsituasjoner (for eksempel kor og band) • Styrke de sangtekniske ferdighetene • Få større kompetanse om musikkteori og gehør • Utvikle åpenhet for musikalske sjangre, forstå sammenhengen mellom de ulike sjangrene
Læringsmål	
Høre	<ul style="list-style-type: none"> • Imitere og bruke ulike sangteknikker for å reflektere forskjellige musikkstiler • Kunne synge flerstemt sammen med lærer eller andre sangelever • Skille mellom ulike musikkstiler
Lese	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne orientere seg lett i notebildet • Synge enkle melodier prima vista • Forstå forskjellen på ulike skalaer og akkorder
Lage	<ul style="list-style-type: none"> • Komponere egne melodier og sette toner til små tekstfraser eller dikt • Bruke enkel teknologi for å ta opp egne komposisjoner
Øve	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne varme opp før undervisninga dersom lærer ber om det • Kunne øve i rett toneart på egenhånd
Fremføre	<ul style="list-style-type: none"> • Delta sammen med andre sangelever i SangSemblet • Ha større fokus på fremførelse og hvordan utrykke seg godt for et publikum

Viderekommen:

Innhold	Beskrivelse
Fokuspunkter	<ul style="list-style-type: none"> • Musikalsk kommunikasjon og eget personlig uttrykk • Fokus på kroppsbevissthet og anatomisk kunnskap • Gode arbeids- og øvingsrutiner • Bruke kreative prosesser som improvisasjon / komposisjon / arrangering
Læringsmål	
Høre	<ul style="list-style-type: none"> • Memorere og gjengi sammensatte musikalske forløp • Reflektere over mange type musikk
Lese	<ul style="list-style-type: none"> • Kroppsspråk og bevegelser • Kunne dirigere grunnslagene og mestre notebildet
Lage	<ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle eksisterende musikalsk materiale og komponere alene eller sammen med andre • Planlegge konsertprosjekter sammen med lærer
Øve	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke opptak av egen sang som øvingsmetode • Lager øvingsplaner og arbeider med å få mest mulig ut av øvingen
Fremføre	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i SangSemblet og være en støtte for yngre sangelever • Delta aktivt på ulike konserter, være selvstendig • Har formidlingsvilje i konsertsituasjonen

Fordypningsprogrammet

Fordypningsprogrammet er for elever som har særlig interesse og forutsetninger for å arbeide med musikkutøvelse. Det bygger på kjerneprogrammet, men er vesentlig forsterket med tanke på innhold og omfang.

Fokuspunkt for lærer er å

- tilrettelegge for utvikling på høyt faglig og kunstnerisk nivå
- stimulere til selvstendighet, disiplin og struktur
- se potensial, inspirere og gi impulser
- stimulere elevens egen kunstneriske bevissthet
- fremme elevens bevisstgjøring om ambisjoner
- tilrettelegge for utstrakt samspill og konserterfaring
- vurdere både prosess og produkt sammen med eleven
- vektlegge god og sunn kroppsphysiologi
- vektlegge et godt samarbeid mellom hjem – kulturskole – lærer – elev

Elevens mål er å kunne

- videreutvikle instrumentalt tekniske ferdigheter på et høyt faglig og kunstnerisk nivå
- innstudere og framføre musikk med integritet og personlig uttrykk
- jobbe med et stort og variert repertoar for instrumentet sitt
- videreutvikle godt gehør
- knytte teorikunnskaper til det utøvende arbeidet
- anvender god musikkfaglig terminologi
- opparbeider seg omfattende konserttrening
- kjenne til relevante komposisjonsteknikker
- etablere gode øvings- og innstuderingsstrategier og reflekterer over egen utvikling på instrumentet
- være et god forbilde for andre elever
- forberedes til opptaksprøver og videre musikkstudier

Rammer

Askøy kulturskole tilbyr fordypningsprogram i samarbeid med Bergen kulturskole. For å få plass må eleven prøvesynges. De får styrket og utvidet undervisningsressurs i Askøy kulturskole. Musikkteori, ensemblespill og andre støttefag mottar eleven i Bergen kulturskole.

5. Innhold

Vokalopplæringen skal omfatte mange områder: samsang, lytting og gehørtrening, improvisasjon og komponering, musikkteori og forståelse for musikkstiler, øving og kroppsbruk, sangkunnskap, konserter med mer.

En sangtime eller korøvelse vil i store trekk inneholde:

- Oppvarming
- Teknikkøvelser for stemmen
- Innøving og arbeid med forskjellig repertoar.

Gjennom disse elementene skal lærer inkludere de mange områdene i løpet av et skoleår. Slik vil innholdet være variert og en får sangere med flere ben å stå på.

Vokalopplæringen organiseres gjennom en-til-en undervisning, i mindre grupper, eller i kor. Les mer om arbeidsform/organisering i kapittel 6.

Nøkkelkompetanse: øve, framføre, høre, lese og lage er sentrale som innhold i vokalopplæringen. Hvert område har sine emner og fokus, og lærer skal bruke disse i sammenheng med utviklingsfasene (se kapittel 4). Faghjulet i kapittel 3 viser de forskjellige områdene i en større sammenheng.

Konsertdeltakelse står sterkt i kulturskolen, og er viktig allerede fra første undervisningsår. Askøy kulturskole har som mål at alle elever bør delta i minst en fremføringssituasjon per semester.

Repertoarvalg er en viktig del av vokalopplæringen. Som regel vil repertoaret komme i noteform, noen ganger kun som tekst. Lærer og kulturskolen har noter som eleven får til øving, men det forventes også at eleven kjøper noter selv i løpet av skoleåret. Dette kan være noter i en samling eller sangbok – eller enkelttoner kjøpt fra nettsider som notebutikken.no eller musicnotes.com.

Fokuset til lærer er at eleven synger repertoar som:

- eleven har eller får et følelsesmessig engasjement til
- har kunstnerisk kvalitet, blant annet med fokus på klassisk (notebasert) og jazz (muntlig eller imitasjonsbasert)
- er innom klassisk musikkstil og sangteknikk som en del av den grunnleggende opplæringen
- styrker det sangtekniske arbeidet og er tilpasset utviklingsfasene
- utvikler bevissthet om klang, toneart, form, harmonier, melodi og rytmikk
- passer i samspill

Sangsemplet er en tradisjon som samler de individuelle vokalelevne til samsang i et stort kulturskolekor. Her får sangerne tilgang til sosiale erfaringer og felles musikkopplevelser. Dette kommer i tillegg til nøkkelkompetansene. SangSemblet har to store framføringer i løpet av skoleåret, en i desember og en i vårsemesteret.

Ensemblespill er viktig i alle faser. Gjennom året vil sangerne kunne samarbeide med andre instrumentgrupper, eller med hverandre. Askøy kulturskoles prosjektforestilling er en av de største hendelsene gjennom året, og her vil lærer gå inn for ensemblespill og samarbeid på tvers av instrumentgruppe og fagfelt.

6. Arbeidsformer og organisering

Arbeidsformer

Arbeidsformer handler om vokalopplæringens hvordan, om metoder og læringsaktiviteter. Generelt vil følgende arbeidsformer eksistere side om side i undervisningen:

- Lærerinstruksjon
- Imitasjon
- Elevmedvirking og selvstending arbeid
- Lekbaserte metoder
- Konsertforberedelse
- Elevsamarbeid
- Prosjektarbeid
- Bruk av digitale verktøy
- Samspill
- Skapende arbeid og aktiv lytting
- Undersøkende og eksperimenterende former

Litteratur/teori. Sangfaget et bredt spekter av metoder for arbeid med innlæring, teknikk, rytme, klang, uttrykksevne, gehør, improvisasjon, musikalsk forståelse og utenatføring. Det er mange tilnærminger til stemmen, og læreren vil tilpasse undervisningen til hver enkelt elev / elevgruppe. Det er mye litteratur, fagbøker og retninger på området og det forutsettes at lærer er oppdatert på sitt fagfelt. Ta kontakt med lærer dersom det skal kjøpes litteratur til bruk i øving og lignende.

Metodiske tradisjoner. Vokalopplæringen bygger på ulike metodiske tradisjoner: Den notebaserte og tolkningsbaserte, som er mest brukt i klassisk europeisk tradisjon, og den muntlige imitasjonsbaserte, som er mest brukt i jazz, rock, folkemusikk og populærmusikk. Det er viktig å huske at det ikke er et skarpt skille mellom disse retningene, og at en ofte blander metodikk og sjanger.

Organisering

Organisering handler om de ulike formene vokalopplæringen foregår i. Askøy kulturskole følger grunnskolens skolerute med tanke på ferier og helligdager, og har 38 uker undervisning.

Fleksibel timeplan Et kulturskoleår er variert, og derfor vil timeplanen bære preg av dette. Konserter, prosjektarbeid, forestillinger, verksted og andre hendelser bør koordineres så

langt det er mulig. Foresatte, lærer, kollegaer og skoleledelse må vise vilje og smidighet når timeplanen legges slik at en oppnår variasjon, og eleven får arbeide med stemmen i ulike læringssituasjoner.

Individuell undervisning er den tradisjonelle organiseringen av undervisningen, og foregår i et bestemt veiledningsmønster. Som regel har en 22,5 minutter sammen med lærer, som betyr at elevens øvingsrutiner har mye å si for utviklingen.

Utvidet individuell undervisning Her vil eleven, etter avtale med lærer, komme 30 min før timen. Eleven vil få et øvingsrom der en avtalt oppgave blir løst, eller det øves på aktuelt repertoar. Dette kan være aktuelt for elever som trenger mer tid til egenøving, men også andre elever som i perioder har behov for det.

Gruppeundervisning er to eller flere elever satt sammen i gruppe. Vokalopplæringen har ulike grupper i vokalopplæringen:

- Barnekor (stor gruppe, med mål om kjernegruppe på 15 elever)
- Begynnergruppe i sang (maks 5 elever)
- Elever med individuell undervisning satt i gruppe i perioder av skoleåret

Prosjektarbeid I løpet av skoleåret vil det være forskjellige prosjektsamarbeid i Askøy kulturskole. For vokalelevne vil dette si at de deltar i planlegging og gjennomføring av konsert, innspilling, forestilling eller lignende.

Samarbeid med andre aktører Vokalopplæringen i kulturskolen skal samarbeide med andre kunstuttrykk i kulturskolen. Eksempel på dette er dans, visuelle kunstfag, sirkus o.l. En bør også lete etter andre aktører utenfor kulturskolen å samarbeide med.

Verksted Ved ulike anledninger kan elevene arbeide i workshops / verksted med emner knyttet til opplæringa. Aktuelle temaer for vokalelevne kan være låtskriving, besøk av en profesjonell sanger, musikkteori, musikalkveld o.l. Elevene kan komme med forslag til tema for ulike verksteder.

Flere lærere, samme fag. På årsbasis kan to eller flere lærere samarbeide om de samme elevene. Lærerens kompetanse vil utfylle hverandre. Dette kan også gjelde på tvers av musikkfag, som for eksempel samarbeid med piano- eller gitarlærer.

7. Vurdering for læring

Vurdering **for** læring handler om at eleven gis jevnlige tilbakemeldinger med det mål å fremme læring og utvikling hos eleven. Dette står i kontrast til vurdering **av** læring, der man vurderer sluttresultatet hos en elev. I så måte er vurdering for læring noe som ligger i kulturskolens natur, men begrepet i dag handler om en systematisk tenkning om læring og tilbakemeldingsrutiner.

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Alle elever har behov for å bli sett og få konkrete tilbakemeldinger som støtter framgang og utvikling. Hensikten med vurdering er elevens personlige og kunstneriske vekst. Eleven skal vurderes på bakgrunn av egen modenhet i faget.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de:

- Forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- Får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg
- Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling
(udir:no, 2014)

Gjennom å delta aktivt i vurderingsarbeidet ved å selv sette ord på målet, vurdere seg selv og vurdere medelever, blir elevene mer autonome – de får mer kontroll over sin egen læring og egen læringsprosess. De utvikler, ikke minst, begreper for å snakke om kvalitet og læring av ferdigheter og kunnskaper.

(Vinge, 2014)

Læringsmålene er viktige kriterier å vurdere elevenes utvikling opp mot. Elevene må forstå hva de skal lære, og hva som er forventet av dem.

Læringsstøttende tilbakemeldinger innebærer å gi tilbakemeldinger som gir grunnlag for videre utvikling. Dette er formativ vurdering og kjernen i lærerens veiledning. Det ligger et stort læringspotensial i en positiv bekreftelse. Prosessvurdering vil innebære konkrete råd om hva eleven bør arbeide videre med.

Dialog om faglig kvalitet innebærer at læreren legger til rette for en kontinuerlig dialog med elevene om hva som er faglig kvalitet, og hvordan dette kan oppnås.

Elevrespons innebærer at elever gir hverandre tilbakemeldinger på fremføringer, og på den måten samtidig trenes i observasjon og verbalisering. Læreren legger til rette for reflekterende samtaler og kjøreregler for slike tilbakemeldinger.

Gruppevurdering. Læreren legger til rette for gruppevurdering som stimulerer til et godt og inkluderende læringsmiljø.

Eleven vurderer seg selv innebærer at eleven ved hjelp av lærer settes i stand til å vurdere kvalitet på eget arbeid, innsats og utvikling. En god læringsprosess innebærer å vite både hva man kan og bli bevisst på det man strever med.

Loggbok, sjekklister og øvingsdagbok kan brukes for å øke elevens bevissthet rundt egen læring og utvikling.

Skoleåret 2017/2018 vil Askøy kulturskole ha Vurdering for læring som satsningsområde, og kapittelet i alle fagplaner vil oppdateres.

